

KKTC YAKIN DOĞU

ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

UTANMAZ ADAM

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

HÜSEYİN ZABİTOĞLU
950655

HAZİRAN 1999

UTANM **KKTC** AM

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

H. RAİS RİPİNAR BÖLÜMÜ

HÜSEYİN ZABİTOĞLU

İSTANBUL

TEZ DANIŞMANI

DOÇ.DR.B. YORULMAZ

HAZİRAN 1999

LEFKOŞA-KIBRIS

UTANMAZ ADAM

ALTINCI BASKI

H. RAHMİ GÜRPINAR

ATLAS KİTABEVİ

İSTANBUL

1984

ÖNSÖZ KILER

Ekteki bitirme çalışması Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Y. Türk Edebiyatı Kapsamı içerisinde yapılmıştır.

Çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınarın önemli eserlerinden Utanmaz Adam adlı romanı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu kapsam içerisinde maddi kültür dahilindeki hayvan, mekan, yiyecekler, içecekler ve tıbbi nesnelere isimleri tesbit edilmiş ve bilinmeyen kelimeler açıklanmıştır.

Bu çalışmada beni yönlendiren, her türlü yardımını esirgemeyen bitirme tezi danışmanım Sn. Doç. Dr. B. Yorulmaza teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

1. GİRİŞ

2. İNDEKS

3. BİLİNMEYEN KELİMELEK

4. GENEL İNDEKS

5. KAYNAK

GİRİŞ

Utanmaz Adam Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın sevilen eserlerindedir. Mizahi bir tarz da içeren romanın kahramanı çok yoksul bir railenin ferdidir. Ancak kahraman çalışmak yerine çeşitli entrikalarla para kazanma peşindedir. Kanun dışı gelir elde etmeyi kendisine bir yaşam tarzı olarak seçmiştir ancak zaman zaman aldatma yerine aldatılan Avnûsallah sık sık komik durumlara düşer.

Eserin okuyucularına önemli bir mesajı vardır. Her ne kadar da ciddi olmayan bir kahraman seçilmişse de okuyucuların bu kahramana özenmesi değil onun yanlışlarından ders alması tasarlanmıştır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944).

Hüseyin Rahmi Gürpınar roman ve öykülerinde yaşadığı dönemin İstanbul'unu, İstanbul'un kenar mahalle insanlarını, özellikle kadınlarını, batı taklitçisi züppelerini, ahlak düşkünlerini, yobaz ve bilgisiz kişileri yaşama biçimleriyle, kendilerine özgü konuşmalarıyla canlandırır. Yaşamının büyük bir bölümünü yazarak geçirmiş, çok sayıda yapıt bırakmış olan yazarın amacı yazdıklarıyla halkı eğitmektir. Seçtiği bu yolda, Ahmed Midhat Efendi'den sonra yeni bir halk romancısı olarak tanındı.

İstanbul'da doğan Hüseyin Rahmi dört yaşındayken annesini yitirdi. Üç yıl Girit'te babasının yanında kaldı. Daha sonra İstanbul'a geldi; önce Aksaray'da, daha sonra Heybeliada'da yaşamını sürdürdü. Çocukluğu anneannesi ve teyzesinin yanında, kadınların ev ve mahalle yaşamlarıyla iç içe geçti. Düzenli bir eğitim görmedi. Günümüzün ortaokulu düzeyindeki bir okul olan rüştiyede okurken yediği falaka dayığı nedeniyle okuldan soğudu. Uzun süre okula gitmeyip özel dersler aldı ve Fransızca öğrendi. Memur yetiştiren Mülkiye Mektebi'nin lise bölümüne girdi, ama ciğerlerinden hastalandığı için bu okulu da bitiremedi. Bir süre memurluk ve çevirmenlik yapan Hüseyin Rahmi edebiyata çok küçük yaşta başladı. İlk romanı Şık, 1889'da Ahmed Midhat Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Hakikat (Gerçeklerin Sözcüsü)

gazetesinde yayınlanıp sevilince kendini tümüyle yazarlığa verdi.

1936-43 yıllarında Kütahya milletvekilliği yaptı, ama siyaset ilgisini çekmedi. Heybeliada'da kitaplanya, yazilanya baş başa, sessiz bir yaşam sürdürdü.

Hüseyin Rahmi ün kazanmasını sağlayan ilk romanı Şık'tan son yapıtına kadar Gerçekçilik Akımı'na bağlı ürünler verdi. Hemen hemen bütün yazdıkları gözleme dayanıyordu. Not defterini yanından eksik etmez, ilgisini çeken olayları, konuşmaları not eder, bunları yeri geldikçe yapıtlarında kullanırdı. Yapıtlarında yaşamın bozuk yönlerini, çirkin ve gülünç bulduğu yanlarını yansıttı.

Hüseyin Rahmi, Tanzimat'tan başlayarak Cumhuriyet dönemini de içeren toplum yaşamını, yaşama biçimlerinde ortaya çıkan değişmeleri birer olay çevresinde anlatır. Eski ile yeni yaşam arasındaki çelişkiler, uyumsuzluklar temel konusudur. Örneğin Şık (1889, 1968), Şıpsavdi (1911, 1968) gibi romanları, toplum değişirken ve gelenekler etkisini yitirirken, ortada kalan, eskiye bağlanamayan ama yeniye de özümseyemeyen taklitçi, züppe tipini canlandırır. Bunun yanı sıra İffet (1896, 1966), Mutallaka (1898, Evlat Hatrı adıyla, 1961), Tesadüf (1900, 1967), Nimetşinas (1901, 1968), Sevda Peşinde (1912), Son Arzu (1922, 1968) gibi romanlarında ise eski dönemlerin kati ahlak kurallarıyla çatışan yenilikçi, ilerici insanların eski düzen içindeki

mutsuzluğunu, bu mutsuzluğun aile içindeki olumsuz etkisini anlatır.

Yazar daha sonraki yapıtlarında toplumdaki zengin yoksul farklılığını, güçlünün güçsüzü ezmesini, güçsüzlerin kendilerini kurtarmak için ahlak dışı yollara başvurmak zorunda kalışlarını işler. Bu konuyu işlediği romanlarından en tanınmış Kaynanam Nasıl Kudurdu'dur (1927).

Hüseyin Rahmi yapıtlarında, halka yeni ve çağdaş bilgiler verme yoluna sık sık başvurur. Bu yönüyle Ahmed Midhat Efendi'ye benzer. Hüseyin Rahmi verdiği bilgileri halkın anlayacağı bir dille anlatmaya özen gösterir. Eğlenceli, gülünç olaylara bol bol yer verir, ama genellikle öyküler acıklı biter. Yazar acıklı durumlardan okuyucunun etkilenmesini, bir ahlak dersi çıkarmasını ister.

Hüseyin Rahmi'nin çok sayıda öykü kitabi de vardır. Bunlar arasında en çok sevileni İki Hödüğün Seyahati (1933) olmuştur.

Hüseyin Rahmi'nin bütün yapıtları 1965' ten sonra günümüz Türkçe'sine uyarlanarak yayımlanmıştır.

Kaynak: (13)

Kıyafet: (11; 52)

Leylak: (bir habik türü): (15)

Mahzen: (14)

Mayıs: (17)

Öküz: (14)

Palans: (73)

Hayvanlar (bir bÖcek): (161)

Arslan: (10) (maymunla insan arası bir mahluk)

At: (286)

Atmaca: (160)

Av köpeği: (296)

Ayı pençesi: (264)

Ayı: (9) (33)

Balık: (15)

Deve: (36)

Doğan: (160)

Dükkan: (37)

Eşek: (8) (en kelimeler)

Fare: (12) (bir tür kuz (160))

Fil: (294) (cins maymun): (17)

Goril: (17) (bir koyun türü): (53)

Jibon (bir cins maymun): 17)

Kaz: (272) (can bir bÖcek): (161)

Kedi: (52) (top: (maymunla insan arası bir mahluk))

Kene: (236)

Kıvırcık (bir koyun türü): (53)

Köpek: (32)

Koyun sürüsü: (295)

Kurt: (13)

Kuzu: (11, 52)

Levrek (bir balık türü): (16)

Mahzen: (44)

Maymun: (17)

Öküz: (11)

Palamut: (73)

Pervane: (uçan bir böcek): (161)
Pina kantrop: (maymunla insan arası bir mahluk)
(315)
Şempanze: (17)
Serçe: (27)
Sincap: (62)
Tavşan: (53)
Tavuk: (8)
Tilki: (13)

Bilinmeyen kelimeler

Atmaca: Yırtıcı kuş (160)
Jibon (bir cins maymun): (17)
Kıvırcık (bir koyun türü): (53)
Levrek (bir balık türü): (16)
Pervane (uçan bir böcek): (161)
Pina kantrop: (maymunla insan arası bir mahluk)
(315)

Fındıklı: (85)
Florya plajı: (286)
Gençler: (156)
Gülhané parkı: (214)
Harem selamlık: (110)
Hazine: (63)
Hazine: (317)
Keybell ada: (320)
İhlamur yokuşu: (281)
İdarehané: (92)

Mekan

- Adana: (39)
Apustol'un meyhanesi: (294)
Arpa tarlası: (271)
Balat: (44)
Balık pazarı: (198)
Balıklı Rum hastanesi: (199)
Banka: (214)
Bina: (237)
Çiftlik: (318)
Çinili köşk: (210)
Beşiktaş: (281)
Besir kemal eczanesi: (14)
Beyoğlu: (278)
Bon_gu lokantası: (15)
Bursa: (214)
Cennet bahçesi: (318)
Defterdar: (44)
Etyemez: Sempt(13)
Fındıklı: (85)
Florya plajı: (286)
Genelev: (156)
Gülhane parkı: (214)
Harem selamlık: (119)
Hazine: (63)
Hazine: (317)
Heybeli ada: (320)
Ihlamur yokuşu: (281)
İdarehane: (92)

İngiliz sefarethanesi: (247)
İzmir: (39)
Kabataş: (278)
Karakol: (63)
Karaköy körüsü: (278)
Kimyahane: (265)
Konak: (63)
Konsültasyon yurdu: (203)
Köprü: (92)
Köprü: (74)
Kuyu: (63)
Lokanta: (37)
Maçka: (281)
Mahzen: (63)
Nalına sokağı: (49)
Osmanbey: (281)
Romanya: (39)
Rusya: (39)
Samatya : (23)
Seyrisefai (demiryollari): 152)
Sirkeci: (14)
Site dö pera: (278)
Sultanahmet meydanı: (246, 278)
Tavuk pazarı: (270)
Tesisat-I munzamma: (111 (bir daire))
Tımarhane: (265)
Tophane caddesi: (278)
Vefa: (23)
Yalı: (44)

Yalı arsası: (63)

Yıldız: (162)

Yol: sayfa: (7) (15)

İlaç: (14)

Kahve: (267)

Bilinmeyen Kelimeler

Seyrisefai: Demiryolları

Tesisat-I munzamma: bir daire

Sampanya: (272)

Sigara: (13)

Sac: (9)

Söti: (187)

İçecekler

Beyaz şarap: (15)

İlaç: (14)

Kahve: (267)

Kuş sütü: (295)

Nargile: (267)

Rakı: (9, 272)

Şampanya: (272)

Sigara: (13)

Su: (9)

Süt: (187)

Bilinmeyen Kelimeler

İpeks tozu: Yaralar için bir ilaç

Tıbbi nesnelere

Bandaj: (290)

İksir: (164) meyhanesi: (294)

İpeka tozu (bir ilaç): (197)

Kadavra: (320)

Kordiyal: (266)

Pansuman: (271)

Panzehir: (163)

Pehlivan yakısı: (271)

Vazelin: (185)

Voronof aşısı: (15)

Bahçe Kum Hastanesi: (199)

Bilinmeyen Kelimeler

İpeka tozu: Yaralar için bir ilaç

Begiktaş: (291)

Besir Kemal eczanesi: (14)

Beyoğlu: (278)

Bina: (237)

Bun_gü lokantası: (15)

Bursa: (214)

Cennet bahçesi: (318)

Çiftlik: (318)

Çimili köşk: (210)

Defterdarı: (14)

Deve: (36)

Doğan: (150)

Döner: (14)

Dükkan: (37)

GENEL INDEKS

- Adana: (39)
Apustol'un meyhanesi: (294)
Arpa tarlası: (271)
Arslan: (10)
At: (286)
Atmaca: (160)
Av köpeği: (296)
Ayı pençesi: (264)
Ayı: (9)
Balat: (44)
Balıklı Rum hastanesi: (199)
Bandaj: (290)
Banka: (214)
Beşiktaş: (281)
Besir kemal eczanesi: (14)
Beyoğlu: (278)
Bina: (237)
Bon_gu lokantası: (15)
Bursa: (214)
Cennet bahçesi: (318)
Çiftlik: (318)
Çinili köşk: (210)
Defterdar: (44)
Deve: (36)
Doğan: (160)
Döner: (14)
Dükkan: (37)

Eşek: (8)
Etyemez: Sempt(13)
Fare: (12)
Fil: (294)
Fındıklı: (85)
Florya plajı: (286)
Genelev: (156)
Goril: (17)
Gülhane parkı: (214)
Harem selamlık: (119)
Hazine: (317)
Hazine: (63)
Heybeli ada: (320)
İdarehane: (92)
İhlamur yokuşu: (281)
İksir: (164)
İlaç: (14)
İngiliz sefarethanesi: (247)
İpeka tozu (bir ilaç): (197)
İzmir: (39)
Jibon (bir cins maymun): 17)
Kabataş: (278)
Kadavra: (320)
Kahve: (13)
Kahve: (267)
Karakol: (63)
Karaköy körüsü: (278)
Katık: (11)
Kaz: (272)

Kedi: (52)
Kene: (236)
Kimyahane: (265)
Kıvırcık (bir koyun türü): (53)
Köftün: (11)
Konak: (63)
Konsültasyon yurdu: (203)
Köpek: (32)
Köprü: (74)
Köprü: (92)
Kordiyal: (266)
Koyun sürüsü: (295)
Kudret helvası: (291)
Kurt: (13)
Kuş sütü: (295)
Kutu sardalya: (281)
Kuyu: (63)
Kuzu dolması: (11)
Kuzu: (11, 52)
Levrek (bir balık türü): (16)
Lokanta: (37)
Maçka: (281)
Mahzen: (44)
Mahzen: (63)
Mantar: (290)
Maymun: (17)
Mayonezli levrek: (15)
Meze: (15)
Nalina sokağı: (49)

Nargile: (267)
Öküz: (11)
Osmanbey: (281)
Palamut: (73)
Pansuman: (271)
Panzehir: (163)
Patates sufle: (15)
Patates: (71)
Pehlivan yakısı: (271)
Pervane: (uçan bir böcek): (161)
Pestil: (8)
Pina kantrop: (maymunla insan arası bir mahluk)
(315)
Poti dejone: (13)
Rakı: (9, 272)
Romanya: (39)
Rusya: (39)
Salatalık: (154)
Samatya : (23)
Şamfıstığı: (40)
Şampanya: (272)
Şempanze: (17)
Serçe: (27)
Seyrisefai (demiryollari): 152)
Sigara: (13)
Sincap: (62)
Sirkeci: (14)
Site dö pera: (278)
Soğan: (53)

Su: (9)
Sultanahmet meydanı: (246, 278)
Tatlı: (15, 32)
Tavşan: (53)
Tavuk pazarı: (270)
Tavuk: (8)
Tesisat-I munzamma: (111 (bir daire))
Tilki: (13)
Tımarhane: (265)
Tophane caddesi: (278)
Turp salatası: (73)
Turp: (12)
Üzüm: (24)
Vazelin: (185)
Vefa: (23)
Voronof aşısı: (15)
Yalı arsası: (63)
Yalı: (44)
Yemiş: (8)
Yıldız: (162)
Yol: sayfa: (7)
Yumurta: (9)
Zeytin: (11)
Ziyafet: (9)

Kaynak

Gürpınar, Hüseyin Rahmi, Utanmaz Adam, Atlas
Kitabevi İstanbul, 1984

Temel Britanika Ansiklopedisi

Ana Britanika

Meydan Laorusse